

شته سیاه باقلا
Aphis fabae Sscopoli (Homoptera-Aphididae)
آفت مهم چغندر بذری

ولی اله غدیری^۱

شته سیاه چغندر که به شته سیاه باقلا نیز معروف است دارای میزبان‌های متعددی از گیاهان زراعی و علف‌های هرز می باشد.

این شته زمستان را به صورت تخم روی بعضی از علف‌های هرز دائمی، شمشاد و احتمالاً گیاهان دیگر می گذراند. در بهار از تخم‌های زمستانه افراد بی بال به وجود می آید که به تدریج افراد بالدار در بین آنها ظاهر و به طرف مزارع چغندر بذری مهاجرت می کنند. این شته‌ها در روی بوته‌ها به صورت زنده زایی تکثیر می یابند و در مدت کوتاهی تمام بوته را می پوشانند. این آفت پس از تولید چند نسل به مزارع چغندر ریشه ای منتقل می شود.

شته‌ها پس از استقرار در پشت برگ‌ها و افزایش جمعیت، کلنی‌هایی را به وجود می آورند. تغذیه شته‌ها باعث پیچیده شدن برگ‌ها و کاهش میزان شیره گیاهی می شود، علاوه بر آن در هنگام تغذیه، توکسین موجود در بزاق شته به برگ تزریق می شود که عکس العمل گیاه، پیچیدگی شدید برگ‌ها، کوتاه شدن بوته، پژمرده شدن و خشک شدن برگ‌ها است. پیچیدگی برگ‌ها پناهگاه‌های مناسبی برای شته‌ها به وجود می آورند که در اینحالت کنترل آنها توسط حشره کش‌های تماسی مشکل می شود.

کلنی‌های شته بیشتر در مرکز بوته مستقر شده و برگ‌های جوان بوته را مورد حمله قرار می دهند و رشد طبیعی آنها را مختل می کنند، بعضی قسمت‌های برگ‌ها خشک شده و گیاه حالت سوختگی نشان می دهد. به طور کلی خسارت وارده به برگ‌های مرکزی بوته بیشتر از برگ‌های مسن و همچنین برگ‌های کناری بوته است. مایع غلیظ و چسبناکی که عسلک نامیده می شود و توسط شته‌ها ترشح می شود سطح برگ‌ها را پوشانده و شرایط را برای رشد قارچ‌های ساپروفیت و تولید فوماژین (دوده) فراهم می آورد. در چنین شرایطی عمل فتوسنتز به خوبی انجام نمی شود.

با رشد ساقه و تولید جوانه‌های گل، شته‌ها روی ساقه اصلی و ساقه‌های فرعی نیز مستقر می شوند. ساقه‌های تولید کننده جوانه‌های گل در چغندر بذری همانند جوانه‌های انتهایی در باقلا نسبت به شته سیاه بسیار حساس هستند به طوری که در مدت کوتاهی از شته پوشیده می شوند.

نحوه خسارت شته سیاه روی چغندر بذری

اگر در مزارع چغندر بذری شته سیاه کنترل نشود این آفت می تواند تولید بذر را محدود کند. آلودگی سنگین بوته‌ها عملکرد بذر را کاهش داده و کیفیت بذرهای تولید شده را نیز پائین می آورد.

زمستان معتدل و بهار خشک آلودگی به شته را در مزارع چغندر بذری افزایش می دهد، به همین دلیل و همچنین عوامل مؤثر دیگر درصد بوته‌های آلوده و شدت آلودگی در سال‌های مختلف متفاوت است.

حشرات برداتور و زنبورهای پارازیت از جمله *Lysiphlebus fabarum* Marshal در کنترل جمعیت شته سیاه چغندرقند بسیار مؤثر هستند.

سموم قابل استفاده برای کنترل شته سیاه در مزارع چغندر بذری عبارتند از: اکسی دیمتون متیل ۲۵٪ امولسیون به میزان یک لیتر در هکتار و نیز تیموتون امولسیون ۲۰٪ به میزان یک لیتر در هکتار.

کنترل شته سیاه در مزارع چغندر بذری از انتشار ویروس عامل بیماری زردی و موزائیک توسط شته‌ها و همچنین از وارد آمدن خسارت بیشتر به تولید بذر و محصول ریشه جلوگیری می کند.